

Greinargerð fjármálaráðs um fullan og óheftan aðgangi að bókhaldi

til að sinni eftirlitshlutverki sínu þó það kunni að innihalda persónuupplýsingar.

Frá fjármálaráði Pírata.

Formáli

Í upphafi árs 2020 var framkvæmdaráð lagt niður en í stað þess kom framkvæmdastjórn, fjármálaráð og aðrar nefndir. Tilgangur breytingarinnar var að koma á skilvirkari og ábyrgari verkaskiptingu og eftirliti með störfum félagsins. Samkvæmt lögum Pírata, hér eftir nefnd Píratölög, á fjármálaráð að tryggja gegnsæi, valddreifingu og vönduð bókhaldsvinnubrögð í fjármálum (gr. 7.3.). Fjármálaráði er einnig ætlað að setja verklagsreglur sem snúa að fjármálaumsjón félagsins og stofnunum þess og þar með talið hvernig vinnubrögðum í kringum bókhald félagsins er háttað (gr. 7.3.1.). Fjármálaráð ber ábyrgð á umsjón með eftirfylgni við verklagsreglur um fjármálaumsjón félagsins sem fjármálaráð sjálft setur (gr. 7.3.3.).

Fjármálaráð hefur einnig það verk að semja fjárhagsáætlun á ári hverju (gr. 7.3.) og er slík skýrsla unnin út frá þeim gögnum sem finna má í bókhaldi félagsins. Fram að þessu hefur framkvæmdastjóri látið fjármálaráði í té reikningsyfirlit fyrir janúar og út september þar sem fram koma allar færslur á fjármunum til og frá félaginu á þessu ári ásamt athugasemdum. Þessi gögn innihalda persónuupplýsingar sem eru persónugreinanlegar.

Til þess að geta unnið réttmæta og áreiðanlega fjárhagsáætlun þarf fjármálaráð að geta öðlast djúpan skilning á fjárhagsstöðu félagsins. Það getur ekki fengist með því að rýna í lista yfir sjóðshreyfingar á töflusniði enda færi of mikil vinna til dæmis í að kalla fram samtölu allra útgjalda í fjarskipti á kosningarári. Þar sem það yrði óhagkvæmt að falast eftir nákvæmum og flóknum upplýsingum upp úr bókhaldi reglulega hjá framkvæmdastjóra og gjaldkera ákvað fjármálaráð að óska eftir aðgangi að bókhaldskerfinu sem hýst er hjá dk hugbúnaður ehf. Tækniráðgjafi fyrirtækisins fræddi nefndarmann fjármálaráðs um leið til að tengjast fjárhagsbókhaldinu þannig að hægt væri að senda SQL-fyrirspurnir til þess að nálgast upplýsingar úr því.

Nefndarmaður fjármálaráðs hafði samband við framkvæmdastjóra til þess að koma á slíkum aðgangi fyrir nefndina og var bent á að hafa samband við gjaldkera framkvæmdastjórnar sem framkvæmdastjóri benti einnig á að væri tæknimaður framkvæmdastjórnar. Þar sem gjaldkeri svaraði ekki nefndarmanni í rafpóstkerfi félagsins var ákveðið að málið yrði borið upp við framkvæmdastjórn enda hafði hún samþykkt að funda með fjármálaráði 18. nóvember. Á fundinum greindi gjaldkeri frá andstöðu persónuverndarráðgjafa og starfsmanna félagsins við því að fjármálaráð hefði fullan og óheftan aðgang að bókhaldi félagsins vegna persónuverndarsjónarmiða. Hann greindi frá því að hugmynd hafði verið lögð fram til málamiðlana sem snerist um það að viðhalda hliðstæðu afrit af bókhaldinu sem yrði reglulega uppfært upp úr hinu eiginlega bókhaldi, annaðhvort af sér sjálfum eða af framkvæmdastjóra, og að fjármálaráð fengi SQL-aðgang að því kerfi. Slíkt kerfi myndi ekki innihalda neinar persónugreinanlegar upplýsingar þar sem það væri brot á lög um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga (hér eftir nefnt L. 90/2018) að veita fleiri aðilum aðgang að persónulegum upplýsingum starfsmanna og þeirra sem

kunna að styrkja félagið með fjárframlögum. Frekari upplýsingar um fundinn má finna í 6. fundargerð fjármálaráðs.

Greinargerð

Persónuvernd og vinnsla persónuupplýsinga

Markmið L. 90/2018 er að stuðla að því að með persónuupplýsingar sé farið í samræmi við grundvallarsjónarmið og reglur um persónuvernd og friðhelgi einkalífs og að tryggja áreiðanleika og gæði slíkra upplýsinga og frjálst flæði þeirra á innri markaði Evrópska efnahagssvæðisins. L. 90/2018 tilgreinir ekki hver né hversu margir innan ákveðinna stofnanna megi hafa aðgang að eða vinna persónuupplýsingar enda væri það of hamlandi fyrir misstórar stofnanir. Í sumum stofnunum getur verið eðlilegt og nauðsynlegt að tugir aðila hafi aðgang að persónuupplýsingum en í öðrum og minni getur jafnvel nægt að ein manneskja, þá yfirleitt framkvæmdastjóri eða gjaldkeri, hafi slíkan aðgang. Lögin fjalla því að mestu um eðli persónuupplýsinga, vinnslu þeirra og skyldur ábyrgðaraðila.

Í tilfelli Pírata eru það helst tveir flokkar gagna sem teljast persónuupplýsingar. Í fyrsta lagi er það laun starfsmanna og í öðru lagi er það persónugreinanleg gögn um fjárstuðning einstaklinga sem veita frjáls framlög til félagsins. Í fyrra tilfellinu er um að ræða *persónuupplýsingar* samkvæmt 3. gr. L. 90/2018 en í seinna tilfellinu er mögulega um að ræða *viðkvæmar persónuupplýsingar* þar sem stjórnmalaskoðun fellur undir þá orðskýringu. Það má þó deila um það hversu afgerandi sú stjórnmalaskoðun sé þar sem einstaklingar geta hæglega veitt fleiri en einum stjórnmalasamtökum fjárhagsstuðning. Vert er að hafa í huga að lög um fjármál stjórnmalasamtaka og frambjóðenda og um upplýsingaskyldu þeirra (L. 162/2006) segja ekkert um persónuvernd slíkra gagna.

Samkvæmt 8. gr. L. 90/2018 eru meginreglur um vinnslu persónuupplýsingar eru eftirfarandi:

1. að þær séu unnar með lögmætum, sanngjörnum og gagnsæjum hætti gagnvart hinum skráða;
2. að þær séu fengnar í skýrt tilgreindum, lögmætum og málefnalegum tilgangi og ekki unnar frekar í öðrum og ósamrýmanlegum tilgangi...;
3. að þær séu nægilegar, viðeigandi og ekki umfram það sem nauðsynlegt er miðað við tilgang vinnslunnar;
4. að þær séu áreiðanlegar og uppfærðar eftir þörfum; persónuupplýsingum sem eru óáreiðanlegar eða ófullkomnar, miðað við tilgang vinnslu þeirra, skal eyða eða leiðrétta án tafar;
5. að þær séu varðveittar í því formi að ekki sé unnt að bera kennsl á skráða einstaklinga lengur en þörf krefur miðað við tilgang vinnslu; ...
6. að þær séu unnar með þeim hætti að viðeigandi öryggi persónuupplýsinganna sé tryggt.

Samkvæmt 9. gr. L. 90/2018 er vinnsla persónuupplýsinga heimil ef einhver eftirfarandi þátta er fyrir hendi:

1. hinn skráði hafi gefið samþykki sitt fyrir vinnslu á persónuupplýsingum sínum í þágu eins eða fleiri tiltekinna markmiða;
2. vinnslan sé nauðsynleg til að efna samning sem hinn skráði er aðili að eða til að gera ráðstafanir að beiðni hins skráða áður en samningur er gerður;
3. vinnslan sé nauðsynleg til að fullnægja lagaskyldu sem hvílir á ábyrgðaraðila;

4. vinnslan sé nauðsynleg til að vernda brýna hagsmuni hins skráða eða annars einstaklings;
5. vinnslan sé nauðsynleg vegna verks sem unnið er í þágu almannahagsmuna eða við beitingu opinbers valds sem ábyrgðaraðili fer með;
6. vinnslan sé nauðsynleg vegna lögmætra hagsmuna sem ábyrgðaraðili eða þriðji maður gætir nema hagsmunir eða grundvallarréttindi og frelsi hins skráða sem krefjast verndar persónuupplýsinga vegi þyngra, einkum þegar hinn skráði er barn.

Fjármálaráð leggur þann skilning í L. 90/2018 að lögmætt og réttmætt sé að aðilar sem hafa bæði framkvæmdavald yfir áðurgreindum persónuupplýsingum og eftirlitshlutverk hafi fullan og óheftan aðgang að þeim eins lengi og upplýsingarnar þarf að varðveita samkvæmt lögum. Það hlýtur að teljast sami skilningur og til dæmis fjármálastofnanir leggja í lögin, því ómögulegt væri að stunda bankaviðskipti eins og við þekkjum þau í dag ef allir starfsmenn viðskiptabanka sem snúa að viðskiptavinum (þjónustufulltrúar og gjaldkerar) hefðu ekki slíkan aðgang að persónuupplýsingum viðskiptavina. Það sama á við um eftirlitsaðila innan banka en þó að minna leyti um stjórnendur þeirra, ólíkt því sem við á um minni stofnanir/félagasamtök eins og Pírata þar sem smæð félagsins gerir það eðlilegt að gjaldkeri framkvæmdastjórnar og framkvæmdastjóri sinni öllum fjármálum félagsins og hafi réttmætan aðgang að persónugreinanlegum gögnum eins og nöfn og upphæðir fjárstyrktaraðila.

Að hafa aðgang að persónuupplýsingum veitir ekki ábyrgðaraðila ótakmarkaða heimild til þess að sækja í þau, vinna þau og dreifa þeim. Sem dæmi má nefna að heilbrigðisstarfsmenn hafa aðgang að sjúkraupplýsingum landsmanna. Þegar sjúklingur sækist eftir heilbrigðisþjónustu þykir réttmætt að heilbrigðisstarfsmaður skoði gögn hans til þess að geta sinnt honum. Það þykir þó ekki réttmætt að heilbrigðisstarfsmaður skoði gögn einstaklings sem starfsmaðurinn er forvitinn um enda er ekki hægt að benda á málefnalegan tilgang eins og 8. gr. L. 90/2018 kveður á um.

Samkvæmt Píratalögum er fjármálaráð eftirlitsaðili fjármála félagsins. Fjöldi nefndarmanna er í samræmi við umfang verkefnisins og umboð þeirra er skýrt. Eftirlitshlutverk fjármálaráðs getur ekki talist ósvipað eftirlitshlutverki eða innri endurskoðun annarra stofnanna, félagasamtaka og fyrirtækja, því ætti það ekki að hafa minni eftirlitsheimildir en sambærilegir aðilar.

Hlutverk fjármálaráðs

Samspil fjármálaráðs og framkvæmdastjórnar er ekki ósvipað samspili löggjafarvalds og framkvæmdavalds. Fyrri aðilinn setur reglur um fjármálin, ákveður útgjöldin (að vissu marki) og hefur eftirlit með nýtingu þess. Síðari aðilinn sýslar með fjármálin, ákveður útgjöldin (innan heimilda) og ber einnig vissa eftirlitsskyldu. Helsti munurinn er þó að fjármálaráð setur ekki lög/reglur félagsins almennt og heldur sig að öllu leyti við fjármálaumsjón og bókhaldsvinnubrögð. Löggjafarvald getur kallað eftir öllum þeim gögnum sem það þarf til þess að eftirlit með fjármálum geti átt sér stað og yrði það að teljast óeðlilegt ef fjármálaráð hefði ekki sambærilega heimild gagnvart bókhaldi félagsins, sérstaklega þar sem því er ætlað að setja reglur um bókhaldsvinnubrögð eins og tekið er fram í Píratalögum.

Til þess að fjármálaráð geti tryggt gegnsæi, valddreifingu og vönduð bókhaldsvinnubrögð í fjármálum þarf það að hafa yfirsjón með athöfnum þeirra sem sýsla með fjármuni félagsins, sérstaklega þar sem upplýsingar um þá sjálfa kunna að vera í bókhaldskerfinu. Fjármálaráð ber fullt traust til allra kjörinna fulltrúa félagsins og

starfsmanna og snýst málið því ekki um einstaklinga að neinu leyti heldur verkferla. Ótækt er að aðili sem hefur sjálfur aðgang að fjármunum og bókhaldi geti sjálfur sýnt eftirliti með sínum eigin málum. Eftirlit með störfum þessa einstaklings þarf að vera í höndum eftirlitsaðila og nægir ekki að náinn samstarfsmaður hans, sem hefur öðrum skyldum að gegna, sinni því hlutverki.

Fjármálaráð getur tryggt persónuvernd í samræmi við gildandi landslög með verklagsreglum sem það sjálft, framkvæmdastjórn, framkvæmdastjóri og allir viðkomandi aðilar þurfa að lúta.

Málamiðlunartillaga

Sú málamiðlunartillaga sem gjaldkeri framkvæmdastjórnar kynnti fyrir fjármálaráði, um hliðstætt afrit af bókhaldi án persónuupplýsinga, myndi að öllu leyti gera fjármálaráði kleift að útbúa áreiðanlega og upplýsandi fjárhagsáætlun. Fjármálaráð telur það þó óþarflega þvingað og vinnufrekt ferli. Einnig myndi það ekki uppfylla eftirlitshlutverk fjármálaráðs því þá væri um að ræða sjálfseftirlit þeirra sem sýsla með fjármuni félagsins.

Gjaldkeri framkvæmdastjórnar stakk upp á því að hafa óháðan aðila eins og bókara sjá um að afmá persónuupplýsingar úr hinu hliðstæða afriti. Fjármálaráð fær ekki séð að það sé á nokkurn hátt skárri útfærsla þar sem það myndi valda auknu álagi á bókara, ásamt tilheyrandi kostnaði fyrir félagið. Fjármálaráð fær heldur ekki séð hvernig þriðji aðili sem er ekki kjörinn fulltrúi né starfsmaður Pírata væri betri kostur út frá sjónarhorni persónuverndar en nefndarmenn fjármálaráðs þar sem þriðji aðili myndi teljast vinnsluaðili en ekki ábyrgðaraðili samkvæmt L. 90/2018 og ætti því að hafa mun minni aðgang að persónuupplýsingum en þeir sem teljast ábyrgðaraðilar.

Lokaorð

Það er oft sagt að völdum fylgir ábyrgð, en það hlýtur þá einnig að vera að ábyrgð fylgja völd, því ómögulegt er að bera ábyrgð á einhverju sem maður hefur ekki vald yfir. Fjármálaráð þarf ekki skrif-aðgang að fjárhagsbókhaldi félagsins enda sýslar það ekki með fjármuni þess. Það þarf samt sem áður að geta kallað fram öll gögn upp úr því. Þar af leiðandi þarf fjármálaráð að árétta kröfu sína um fullan og óheftan aðgang að bókhaldi félagsins sem réttmætur ábyrgðaraðili.

Píratar, 1. desember 2020.

Albert Svan Sigurðsson.

Stefán Örvar Sigmundsson (ritari).

Valborg Sturludóttir (formaður).